

התיישבות יהודית מסודרת בפשיסוכה הופיע לבטח בראשית המאה הי"ח. בשנות ה-20 של המאה הי"ח, נקבע רשמית שטח עבור ההתיישבות היהודית ביישוב זה, של בעלי מלאכה גרמנים, שקיבל זכויות מגדבורג – 39/100 ההקטר לכיכר יהודית ורחובות הסמוכים לו. רק אחרי 1740 מוקם בשכנות יישוב פולני, מסביב לכיכר השוק ששטחה מנה כבר כהקטר אחד. בשנת 1745 שלושת היישובים (הגרמני, היהודי והפולני) אוחדו לגוף עירוני אחד בשם פשיסוכה. העיר הממוקמת בעורפו של אתר מכרה ברזל, החלה להתפתח במהירות.

לרשות הצבור היהודי בפשיסוכה עמדו כבר בית תפילה, מקווה ו"חדר". ב-1745 לערך הוקם בית העלמין, שמוקם מחוץ לשטח עירוני צפוף, צפונית-מערבית מהכיכר היהודית. ב-1778 הוקם בית כנסת בנוי אבן וניכר ביופיו.

במחצית השנייה של המאה הי"ח הקהילה היהודית היוותה את מרבית תושבי העיר. ב-1775 מתוך 189 בתי העיר 76 היו שייכים ליהודים, 46 לגרמנים ו-33 לקתולים.

בשלהי המאה הי"ח וראשית הי"ט פשיסוכה הפכה למרכז חסידי חשוב, לאחד הראשונים במרכז פולין. התיישב כאן הצדיק יעקב יצחק בן אשר רבינוביץ', המכונה היהודי הקדוש, תלמידו של דוד בידרמן מללוב ויעקב יצחק הלוי הורוביץ, המכונה החוזה מלובלין. לאחר מותו ירש את מקומו תלמידו, הצדיק שמחה בונים. גם יעקב יצחק בן אשר וגם שמחה בונים קבורים בבית העלמין בפשיסוכה וקבריהם הפכו לאתר עלייה לרגל לחסידים. לאחר מותו של שמחה בונים ב-1827 החצר החסידית בפשיסוכה ירדה מגדולתה. פשיסוכה גם חדלה עם הזמן מלהיות מרכז כריית ברזל חשוב, והמסחר והמלאכה הפכו למקור הפרנסה העיקרי והחשוב. למרות זאת, העיר התפתחה והצבור היהודי זכה לגדילה מיוחדת. ב-1820 בפשיסוכה חיו 1150 יהודים, והם היוו 65 אחוז מכלל האוכלוסיה. לעומת זאת ב-1890 מספרם גדל והגיע ל-2770 (79,2 אחוזים).

הקהילה היהודית בפשיסוכה הייתה אמידה עד כדי כך, שהצליחה לבנות בית כנסת חדש עם מקווה סמוך, ולבנותו מחדש אחרי שריפה. באחזקתה היה מושב זקנים ונכים, שמילא חלקית גם תפקיד של בית חולים, תלמודתורה, הקהילה שלמה שכרו של רב וטיפלה בבית העלמין.

הקבורות האחרונות נערכו בבית העלמין בשנת 1942. כאשר ביום ה-27 באוקטובר 1942 החל מבצע החיסול של הגטו, הגרמנים הקיפו את בית העלמין במחסומים ופקדו על כולם להתייצב במקום האיסוף. את האנשים שנשארו בבית רצחו ביריות. השאר אולצו בכח לצאת ברגל ובעגלות באופוצ'נו, שם הועלו על קרונות רכבת שהסיעו אותם למחנה ההשמדה הגרמני הנאצי בטרבלינקה.

בפשיסוכה נותרו 60-80 יהודים שנבחרו ל"קומנדו פעולה". היה עליהם לקבור את כל אלה שנרצחו בעת ה"אקציה". הקרבנות הונחו ונטימנו בקבר אחרים שבבית העלמין. היתה זו לבטח הקבורה האחרונה בבית העלמין היהודי בפשיסוכה. בקיץ 1943 קבר האחים נחפר על ידי צוות מיוחד של אסירים בפקודת הגרמנים, וגופות הקרבנות נשרפו.

בעת הכיבוש הגרמנים החריבו את בית העלמין. הם הרסו את הגדר, השתמשו במצבות לבניית גדר המקיפה את מחסום הז'נדרמריה הגרמנית ושל בניין בעורף שירות בכבי האש. לאחר המלחמה בית העלמין המשיך ושקע בהרס וכוסה בצמחיית פרא. המצבות נשדדו ושימשו לריצוף דרכים וחצרות. שלטונות החמוז החליטו להפוך את בית העלמין לפארק.

ב-1987 הקרן של משפחת ניסנבאום ערכה עבודות סדר בשטח בית העלמין. חלקת בית העלמין גודרה אז, ובצד המערבי נבנו שני אוהלים. האוהל הראשון הוקם על קברו של הדרשן ואחד מראשוני המפיצים של החסידות במרכז פולין – אברהם מפשיסוכה (נפ' ב-1806), באוהל השני, הכפול, מוקמו שמונה שלטי ברוזה. שניים מנציחים את הממנים והמקימים של האוהלים, והשאר מוקדשים לזכרם של צדיקים גדולים, הקשורים לחסידות המקומית: יעקב יצחק רבינוביץ', המכונה היהודי הקדוש (1766-1813), שמחה בונים (1765-1827), ירחמיאל מפשיסוכה (1784-1836), יעקב יצחק אלחנן (נפ' ב-1873), ירחמיאל יהודה מאיר מפשיסוכה (נפ' ב-1897), צבי הירש

מרדכי מפשיסוכה (נפ' ב-1865). כל שנה עולים לפשיסוכה לרגל החסידים הקשורים לשושלת הצדיקים מפשיסוכה.

בשנת 1989 רשות העתיקות המחוזית רשם את בית העלמין בפשיסוכה לרשימת האתרים לשימור, תחת המספר A-405 מיום ה-3 באפריל 1989.

בית העלמין משתרע היום על שטח של 1,35 הקטר וצומחתצ בו צמחיה עבותה, עצים ושיחים, שאינם מטופלים. נשתמרו כ-20 קטעי מצבות, העתיקה ביותר מגיעה משנת 1771. בעשור השני של המאה ה"א פורקה הגדר שליד תחנת המשטרה, אותה הגרמנים בנו מקטעי מצבות. קטעי המצבות היו אמורים להישלח אל בית העלמין, אולם הדבר לא קרה. עד היום קטעי מצבות נמצאים בחומת בניין משמר הכבאות. מעת לעת בזמן שיפוצים בחצרות ותיקון דרכים, תושבי העיר מוצאים קטעי מצבות ומביאים אותם אל בית העלמין.